YOSHLAR MA’NAVIYATINI YUKSALTIRISHDA MEDIA VOSITALARINING AHAMIYATI

Mazamqulov Eldor Maxammadqul o‘g‘li
Guliston davlat pedagogika instituti stajor-o‘qituvchisi

Anotatsiya: Ushbu maqolada yoshlar ma’naviyatida zamonaviy media vositalarining qay darajada o‘rin tutganligi hamda qadriyatlar tufayli ma’naviyat qanchalar mustahkamlanishi ochib berilgan. Milliy qadriyatlar millat, jamiyat tayanchi ekanligi yoritilgan.

Kalit so‘zlar: Media, millat, yoshlar, madaniyat, ezgulik, zamon, insonparvarlik, jamiyat.

Bugungi rivojlangan jamiyatimizda har qanday mamlakat o‘z taraqqiyot yo‘lini aniqlab olib, unda albatta yoshlarga bo‘lgan e’tiborni kuchaytiradi. Shundan kelib chiqadigan bo‘lsak, bugungi jahon hamjamiyati oldida turgan dolzarb masalalardan biri bu - yoshlar masalasidir. Texnologiyalar asri va axborot makoni yoshlarga juda keng imkoniyatlarni yaratib berish bilan bir qatorda juda katta xavfni shakllantirmoqda. Bunday taxlikali zamonda yoshlarga salbiy tasir ko‘rsatuvchi omillardan biri bu- mediamakondagi turli xil zararli axboratlarning ko‘pligidir. Bunga misol keltiradigan bo‘lsak, shafqatsizlik, zo‘ravonlikni namoyish etuvchi, inson qadr-qimmatini taxqirlovchi, bolalarga zararli ta’sir ko‘rsatuvchi va huquqbuzarliklar sodir etishga undovchi ommaviy axborot vositalaridan foydalanish, adabiyotlarni tarqatish hamda filmlarni namoyish etish shular jumlasidandir. Shuningdek, media tushunchasiga ham alohida to‘xtalib o‘ishimiz kerak. Media - atamasi (lotincha – medium, ya’ni vosita, vositachi, usul) turli ko‘rinishdagi kommunikatsiya va axborot vositasini anglatadi. Media tushunchasi mazmuniga axborotni yaratish, nusxalashtirish, tarqatish vositasi hamda mualliflar va ommaviy auditoriya o‘rtasida axborot almashinuvining texnik vositalari kiradi. [1] Media jamiyatga ijobiy tasirini o‘tkazishi bilan birga yuqorida sanab o‘tilgan zararli omillarni yoshlar orasida keng quloch yoyishiga zamin yaratmoqda

Bunday zararli axborotlardan himoyalanish uchun yoshlar orasida axborot madaniyatini shakllantirish muhim rol o‘ynaydi. Shuningdek, bu tadbir o‘z navbatida jamiyatning axborot savodxonligiga juda katta ijobiy tasirini ko‘rsatadi. Axborot olish madaniyati, ya’ni axborot savodxonligi bo‘yicha xorijiy mamlakatlarga nazar solinsa, kutubxonalar uyushmasida axborot savodxonligi masalasiga alohida e’tibor qaratiladi. “Axborot savodxonligi” atamasi aynan mana shu

e'tibor natijasida paydo bo'lgan. Bundan tashqari, axborot savodxonligi bo'yicha milliy forumlar yaratilgan bo'lib, yigirma beshtadan ziyod turli tashkilot va muassasalarni birlashtirgan.[2] Shuningdek, keng miqyosida tobora shiddat bilan kechayotgan tahlikali axborot jarayonlari ijtimoiy hayotning barcha jabhalariga, jumladan, ma'naviy-ma'rifiy sohalarga ham jiddiy ta'sir o'tkazmoqda. Mana shunday murakkab bir sharoitda tinchlik, barqarorlikni asrash, mustaqillikni mustahkamlash har bir davlat oldida turgan ustuvor vazifalardan biri bo'lib qolmoqda.

Shu asnoda, mamlakatimizda aniq maqsadga yo'naltirilgan yoshlar ma'naviy-ma'rifiy ishlarni tizimli tashkil etish borasida samarali ishlar qilinmoqda. Shuningdek, bunday tadbirlar yoshlar ma'naviy-ma'rifiy ishlarning ta'sirchanligini oshirish, ma'naviyat sohasidagi barcha tahdidlar hamda xavf-xatarlarga qarshi samarali chora tadbirlar qo'llash, jamiyatda mafkuraviy immunitetni mustahkamlash borasida jiddiy fikrlashni taqozo etmoqda. Hozirgi zamonda yoshlar asosan axborot iste'molchisi hisoblanadi. Ular avvalo, axborot tasnifini bilishi, ulardan foydalanish imkoniyatlarini toliq anglab yetishi lozim va uning salbiy oqibatlaridan o'zini himoya qilish qoidalarini bilishligi zamon talabidir. Axborot asri insoniyatni dunyo hamjamiyatidan xabardor qilish bilan birgalikda undan noto'g'ri foydalanish tufayli ko'plab jiddiy muammolarni keltirib chiqarmoqda. Globallashuv jarayoni, dunyo geosiyosiy maydonidagi o'zgarishlar va rivojlanib borayotgan axborot texnalogiyalari jahon miqyosida keskin burilish yasamoqda. Turli mintaqalardagi qirg'inbarot urushlar, sohta elektronik tarqatmalar, ma'naviyat, madaniyat va demokratiya tushunchalarining noto'g'ri talqinlari tez va oson tarqalishida axborot tizimi buzg'unchilarga yaxshigina naf keltirmoqda. Bu ayniqsa, yoshlar ma'naviyati ildizining yulinishi hamda yoshlar orasida milliy va umuminsoniy qadriyatlarning yemirilishi, insoniyat taqdiri, jamiyat hayotiga bepisandlik, layoqatsizlik, behayolik, mas'uliyatsizlik, andishasizlik kabi omillarning ildiz otayotganligi havotirlidir Bu ayni vaqtida insoniyatning tarixiy, diniy, ma'naviy ildizlaridan uzilib qolishiga sabab bolmoqda. Ma'naviyat va ma'rifat inson hayoti farovonligining tayanch omili sanaladi. Shu bilan birgalikda yoshlar ma'naviyatini mustaxkamlash dunyo miqyosida dolzarb masalaga aylangan. Maskur masalada, davlatimiz tomonidan olib borilayotgan islohotlar esa tahsinga loyiqdir. Zero, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev "Biz yoshlarga doir davlat siyosatini hech og'ishmasdan qat'iyat bilan davom ettiramiz. Nafaqat davom ettiramiz, balki bu siyosatni eng ustuvor vazifamiz sifatida bugun zamon talab qilayotgan yuksak darajaga ko'taramiz. Yoshlarimizni mustaqil fikirlaydigan, yuksak intellektual va ma'naviy salohiyatga ega bolib, dunyo miqyosida o'z tengdoshlariga hech qaysi sohada bosh kelmaydigan insonlar bo'lib kamol topishi, baxtli bo'lishi uchun davlatimiz va jamiyatimizning bor kuch va imkoniyatlarini safarbar etamiz [3] deb ta'kidlaganida yoshlar orasida har qanday xavfni keltirib chiqaruvchi omillarga qarshi kurashish nazarda tutilgan desak adashgan bo'lmaymiz. Hozirgi zamon yoshlari axborot dunyosida hayot kechirar ekan, buning o'z navbatida ham ijobiy ham salbiy xususiyatlar mavjuddir. Yoshlarning dunyo hamjamiyatidan xabardor bolishi, xorijiy konferensiyalarda ishtirok etishi, har qanday ma'lumotga bir zumda egalik qilishi va dunyoni kuzatib turishdek imkoniyatlarni insoniyatga axborot asri muhayyo qildi. Shu bilan birgaklikda insoniyat boshiga zararli omillarni olib kelmoqda. Misol uchun yoshlarning ta'limga e'tiborsizligi, asosiy vaqtlarini internet o'yinlariga sarflashlari, loqaydlik, andishasizlik, beparvolik tushunchalarining tobora yoshlar ongi shurida mustahkamlanib borishida internet tizimining o'rni yetarlichadir. Shu o'rinda mediani ijobiy tomonlarini ham aytib o'tsak. Butun dunyoda bo'lgani kabi yurtimizda ham ta'lim sohasiga zamonaviy qarash va texnologiyalarni jalb qilish rivojlanib bormoqda. Yoshlar faqatgina kitob va eski qo'llanmalar bilan o'qitilmasdan zamonaviy o'quv qo'llanmalari bilan ta'minlash ortib bormoqda. Ta'lim dargohlari zamonaviy axborot materiallari bilan taminlanmoqda ; zamonaviy kompyuterlar, monitorlar, elektronik doskalar, elekron kutubxonalar va ta'lim dargohi yuqori tezlikdagi internet tizimlari bilan taminlanmoqda. Shuningdek, yoshlarni internet tizimida og'ishmasliklari uchun axborot soatlari va axborotdan foydalanish madaniyatiga doir keraklicha tavfsiyalar berilmoqda. Zamonaviy axborot texnologiyalari yosh mutaxasislarga, texnik hodimlarga axborotni qayta ishlash va qaror qabul qilishda, o'z vaqtida ishonchli va kerakli hajmda axborot olish, avtomatlashtirilgan ofislar tashkil etish, kompyuter va aloqa vositalarini qo'llagan holda tezkor majlislarni o'tkazish uchun mo'ljallangan zamonaviy axborot tizimini yaratishga

imkon beradi Jahondagi iqtisodiy vaziyatni tahlil etish shuni ko‘rsatmoqdaki, jahon iqtisodiy tizimi zamonaviy axborotlashgan jamiyatga kirib borayapti. Bunday jamiyat elektron mehnat qurollariga asoslangan bo‘lib, sifat jihatidan yangi boshqarish aparati hamda axborot-kommunikatsiyalar texnologiyalaridan keng miqyosda samarali foydalanish kabi jihatlari bilan tavsiflanadi. Kirib kelgan yangi asr yani, texnalogiya asri jahon mamlakatlari iqtisodiy o‘sishining asosiy sharti - bu ularning barcha sohalarni qanchalik darajada kompyuterlashtirilishi bo‘lib qoladi. [4] Zamonaviy axborot texnologiyalari milliy iqtisodiyotimizning bank, bugalteriya, marketing, ta’lim, ishlab chiqarish va boshqa sohalariga shiddat bilan kirib kelmoqda. Respublikamizda yagona iqtisodiy axborot tizimining shakllantirilishi ko‘plab ishlarni sifatli va oson qilishda juda qo‘l keldi. Shuningdek, yagona axborot tizimini tashkil qilishdan asosiy maqsad – yoshlarning zamon talabiga mos fikirlay olishiga, ma’naviy ulg‘ayishiga, jahon innovatsion g‘oyalaridan habardor bo‘lishiga, va anashunday innovatsion g‘oyalarni tizimlashtirilishiga asoslangan.

Xulosa qilib aytadigan bo‘lsak bugungi kun yoshlari zamonaviy media olamida juda katta imkoniyatlar qurshovida turibdi. Zamon bilan hamnafas bo‘lish, globallashuv jarayonidan xabardor bo‘lish, madaniyatlararo tanishuv, dunyoni kuzatish shular jumlasidan. Mazkur imkoniyatlar yoshlar hayotiga tasir o‘tkazishdan tashqari jamiyat hayotiga ham tasirini o‘tkazadi. Media jamiyat hayotiga kirib kelishi bilan jamiyatning barcha sohalarida xususan ta’limda katta yutuqlarga erishildi. Shuni aytish mumkinki, media vositalari jamiyat rivijlanish yo‘lini o‘zgartirgan vositadir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ashirov V.I. Mediasavodxonlik va axborot madaniyati. Navoiy-2022.
2. http// uz. Infocom. uz / 2016 / 03 / 30. Axborot olish madaniyatini shakllantirishda ijtimoiy me’yorlarning o‘rni.
3. Sultanov Sirojbek Habibullayevich. Yoshlar ma’naviyatiga ta’sir ko‘rsatuvchi omillar. Oriental Renaissance: Innovative, educational, natural and social sciences.03.01.2023.
4. R.X.Alimov, O‘.T.Xayitmatov, A.F.Xakimov, G.T.Yulchiyeva, O.X. Azamatov, U.A.Otajonov. Axborot tizimlari. Toshkent-2013.